ירושלים הבנויה

ר' אמנון ברדוגו

ירושלים מוזכרת אצלנו כמה וכמה פעמים ביום, החל מהתפילה, עבור בברכת המזון וכלה באירועים מזדמנים כמו חתונה ולהבדיל ניחום אבלים (לא עלינו), אך אם נתבונן לעומק נראה שדווקא ירושלים היא זו המוזכרת רבות ולא בית המקדש שבתוכה שלכאורה, עליו עיקר תפילתנו לבינינו

דוגמא לכך ניתן לראות בתפילת שמונה עשרה בברכת "בונה ירושלים" "ובנה אותה בנין עולם במהרה בימינו..." - אנו מבקשים מהקב"ה שיבנה את ירושלים. גם בברכת המזון אנו אומרים "ובנה ירושלים עיר הקודש..." ובחתונה אנו מזכירים גם כן בחופה "אם אשכחך ירושלים וכו'". נראה שכמעט ואין אזכור לבית המקדש עצמו.

אם כן נשאלת השאלה – מדוע?

בכדי לענות על שאלה זו נתמקד בברכת ירושלים שבתפילת שמונה עשרה. ידוע שיש חשיבות למיקום של כל ברכה וברכה בתפילה. מצידה האחד של ברכת ירושלים נמצאת ברכת "למינים ולמלשינים אל תהי תקווה" ואחרי ברכה זו נמצאת ברכת "על הצדיקים ועל החסידים" ומצידה השני, היא נמצאת לפני ברכת "את צמח דוד עבדך". אם נתבונן מלמעלה נבחין כי יש כאן מגמה כללית של התהוות הגאולה העתידית. דהיינו, קודם אנו מבקשים שיתמו

אויבינו (מבית ומחוץ) בברכת "למינים ולמלשינים" ואחרי שאין אויבים אפשר כבר להתפלל על הצדיקים, דרגה אחת מעל. כעת, אנו נמצאים לפני ברכת "בונה ירושלים", קשה לומר שהכוונה כאן לבניין ירושלים עצמו, במובן החומרי משתי סיבות: א. משום שאנו רואים במו עינינו שירושלים בנויה לתפארת ב. הברכה שלאחר ברכת "בונה ירושלים" היא "את צמח דוד עבדך" מצביעה יותר בבירור על על בניית בית המקדש ועל כינון כסאו של דוד המלך בביאת המשיח. ועוד שכבר הזכרנו כמה ברכות לפני כן את עניין הגאולה העתידית בברכת "גואל ישראל".

מכאן מסתבר שהכוונה כאן לא לבניין החומרי של בניין ירושלים אלא לבניין הרוחני של עיר הקודש.

ירושלים מאז ומתמיד היא סמל לאחדות "ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו" [תהילים קמז]. מאחדת היא הן את עם ישראל עם ריבונו של עולם והן את עם ישראל על כל גווניו ורבדיו והן את שאר אומות העולם ג"כ. שכן רואים אנו שיש רובע מוסלמי, רובע נוצרי וכן ארמני ויהודי ויש גם אתרים המקודשים לדתות האחרות.

אם כן בעצם בנין ירושלים הכוונה היא לבניין האחדות, בניין השלום, הפנימי והחיצוני של עם ישראל וזה מה שאנו מבקשים בתפילה, לפני שיגיע "צמח דוד עבדך" דהיינו מלך המשיח אנו מתפללים שעם ישראל יתאחד ויתאגד כולו כאחד ובכך "תשכון" מלשון שכינה-תשרה שכינה בעם ישראל ואז תתרחש הגאולה השלמה והאמיתית.

וגם בלי קשר לגאולה העתידית ברכה זו עומדת בפני עצמה, שיהיה שלום בתוך עם ישראל, כפשוטו. זוהי איפוא מהות ברכת בונה ירושלים שנהיה כולנו כאיש אחד בלב אחד. לפי זה ניתן כעת להבין את דברי הגמרא "כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה חורבה מחורבות ירושלים" [ברכות ו] שהרי אין לך איחוד ושלום גדול יותר בין השלום שבין איש לאשתו.

וכן דווקא בליל הסדר, הערב שמאחד את כל עם ישראל יחד, את ארבעת הבנים השונים בתכלית היושבים סביב שולחן הסדר אנו אומרים בסוף ההגדה: "לשנה הבאה בירושלים הבנויה". אנו מייחלים ששנה הבאה נשב יחד, בלי הפילוג הזה ונתאחד ונתברך מירושלים המשכנת שלום ביושביה.

להשלמת הדברים אפשר לראות עפ"י מה שאנו אומרים בסוף תפילת שחרית "אמר רבי אלעזר אמר רבי חנניא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בנייך לימודי ה', אל תקרי בנייך אלא בונייך" כלומר דווקא תלמידי חכמים שעוסקים בהשכנת שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו ועובדים בעצמם על תיקון המידות הם הם המרבים שלום בעולם- הם "בונייך" – הם בוני ירושלים שמחזקים את נקודות האחדות והשלום בעולם.

לשנה הבאה בירושלים הבנויה, בביאת הגואל ובבניין אריאל.